Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства “Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”

КУРСОВА РОБОТА

Фінанси підприємства

(НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ)

За темою: **Небанківське кредитування підприємств**

студент 3 курсу,

спеціальність: Фінанси, банківська справа та страхування

Павлушка Артура Миколайовича
(прізвище, ім’я, по-батькові студента)

Група: ІН8-8-23-Б1ФБС (4,6з)

Прізвище та ініціали викладача : Осадчук Л.А.

Прізвище та ініціали фахівця деканату : Рудюк Г.К.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ……. 5
1.1. Поняття, сутність і класифікація небанківського кредитування підприємств…..... 5
1.2. Механізми та інструменти небанківського кредитування підприємств…….. 8
1.3. Значення небанківського кредитування у розвитку підприємництва в Україні……. 13

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ…….. 16
2.1. Стан та тенденції розвитку небанківського кредитування в Україні …….. 16
2.2. Аналіз обсягу небанківського кредитування підприємств…… 18
2.3. Роль небанківського кредитування у забезпеченні фінансової стійкості підприємств……. 20

РОЗДІЛ 3
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ…… 24
3.1. Порівняльна характеристика банківського та небанківського кредитування підприємств……. 24
3.2. Основні проблеми функціонування ринку небанківського кредитування в Україні…….. 26
3.3. Шляхи вдосконалення системи небанківського кредитування підприємств…… 29

ВИСНОВКИ……. 32

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 34

ВСТУП

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується зростанням ролі фінансових ресурсів у забезпеченні стабільного функціонування підприємств. Одним із головних джерел формування цих ресурсів є кредитування, яке дозволяє бізнесу підтримувати ліквідність, розширювати виробництво, модернізувати технічну базу та адаптуватися до мінливих ринкових умов. Традиційно фінансування підприємницької діяльності здійснюється через банківську систему, однак в останні роки все більшого значення набуває небанківське кредитування - гнучкіший, інноваційніший та часто швидший спосіб залучення коштів.

Поштовхом до розвитку небанківського кредитування в Україні стали як економічні, так і соціально-політичні чинники. Після початку повномасштабної війни у 2022 році доступ до класичних банківських позик значно ускладнився: банки стали більш обережними у видачі кредитів, підвищили вимоги до позичальників, а відсоткові ставки залишаються високими. В таких умовах підприємства, особливо представники малого та середнього бізнесу, дедалі частіше звертаються до альтернативних джерел фінансування. Саме небанківські фінансові установи - фінансові компанії, кредитні спілки, лізингові та факторингові фірми - виступають ефективним інструментом для забезпечення гнучкого доступу до позикового капіталу.

Згідно з аналітичними оглядами Національного банку України, в останні роки небанківський сектор продемонстрував відносну стійкість, попри скорочення обсягів кредитування у воєнний період. Фінансові компанії активно адаптуються до змін ринку, використовуючи цифрові технології, автоматизацію процесів перевірки позичальників, впровадження дистанційних форм обслуговування. Водночас зростає потреба у вдосконаленні системи регулювання небанківського ринку, адже збільшення його частки у фінансовій системі потребує підвищення прозорості, фінансової грамотності та довіри між учасниками.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що небанківське кредитування стає не просто альтернативою традиційному банківському фінансуванню, а важливим елементом стратегії розвитку підприємництва в Україні. У нинішніх умовах саме небанківські фінансові інструменти допомагають підтримати ділову активність, забезпечити оборотний капітал та сприяти інвестиційним процесам. Розуміння особливостей цього виду фінансування дає змогу підприємствам приймати зважені рішення, а державі - ефективно регулювати та стимулювати ринок.

Мета курсової роботи - дослідити сутність, сучасний стан та перспективи розвитку небанківського кредитування підприємств в Україні, а також визначити напрями його вдосконалення.

Завдання дослідження полягають у:

- розкритті економічної сутності та класифікації небанківського кредитування;
- аналізі сучасного стану небанківського кредитування підприємств в Україні за останні три роки;
- визначенні основних проблем, ризиків і переваг цього виду фінансування;
- формуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи небанківського кредитування.

Об’єкт дослідження - процес небанківського кредитування суб’єктів господарювання.

Предмет дослідження - економічні відносини, що виникають між небанківськими фінансовими установами та підприємствами під час надання позикових ресурсів.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розкриваються теоретичні засади небанківського кредитування, у другому - здійснюється аналіз сучасного стану ринку в Україні, а у третьому визначаються перспективи розвитку та шляхи його вдосконалення.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

1.3. Поняття, сутність і класифікація небанківського кредитування підприємств

У сучасних умовах господарювання підприємства дедалі частіше стикаються з необхідністю пошуку додаткових фінансових ресурсів для забезпечення стабільної діяльності, розширення виробництва, інноваційного розвитку або покриття тимчасових розривів у грошових потоках. Традиційно основним джерелом залучення позикових коштів виступають банки, однак упродовж останніх років активного розвитку набули небанківські форми кредитування, які стали гідною альтернативою банківським кредитам.

Кругообороті коштів підприємства в процесі виробництва продукції, послуг та інших видів комерційної діяльності часто супроводжується тимчасовим браком фінансових ресурсів — покупець продукції з різних причин не може своєчасно розрахуватися з постачальником. Тоді виникає потреба у відстрочці платежу, тобто в комерційному кредиті. Комерційний кредит — це відповідна кредитна угода між двома підприємствами — продавцем (кредитором) і покупцем (позичальником). Інструментом комерційного кредиту традиційно є вексель, що визначає фінансові зобов’язання позичальника стосовно кредитора. Комерційний кредит принципово відрізняється від банківського:
– в ролі кредитора виступають не спеціалізовані кредитно-фінансові організації, а юридичні особи, що зв’язані з виробництвом або реалізацією товарів та послуг; він надається тільки в товарній формі; позиковий капітал інтегровано з промисловим або торговим, що знайшло практичне втілення у створенні фінансових компаній, холдингів та інших аналогічних структур, які об’єднують підприємства різної спеціалізації і напрямків діяльності.

На практиці застосовують три види комерційного кредиту:

- кредит із фіксованим термінам погашення;
- кредит, погашення якого здійснюють після фактичної реалізації товарів, отриманих позичальникам від їх власника;
- кредит за відкритим рахунком - кредит, заборгованість за яким не оформляють борговими зобов'язаннями (векселями), а зараховують на відкритий рахунок. Порядок погашення заборгованості узгоджується кредитором та позичальником і, як правило, передбачає періодичні платежі боржника кредиторові. Такий кредит передбачає довіру кредитора до позичальника, оскільки повернення кредиту практично не гарантоване. При цій формі комерційного кредитування постачання наступної партії товарів можливе до моменту погашення попередньої заборгованості.

Під небанківським кредитуванням підприємств розуміють процес надання позикових коштів або фінансових послуг суб'єктам господарювання небанківськими фінансовими установами, що мають відповідну ліцензію Національного банку України. Такими установами можуть бути фінансові компанії, кредитні спілки, лізингові, факторингові, мікрофінансові організації, ломбарди, а також платіжні сервіси, що здійснюють кредитні операції.

Сутність небанківського кредитування полягає у створенні альтернативного механізму фінансової підтримки бізнесу поза межами банківського сектору. Його особливістю є спрощені процедури оцінки позичальника, швидкість ухвалення рішень, менші вимоги до забезпечення, а в окремих випадках - можливість дистанційного отримання фінансування. Для підприємств, які не мають достатнього кредитного рейтингу або не можуть надати значне майнове забезпечення, небанківське кредитування часто стає єдиним реальним способом залучення коштів.[20]

На відміну від банків, небанківські фінансові установи більш гнучко підходять до формування умов кредитування. Вони можуть пропонувати короткострокові позики, фінансовий лізинг, факторинг, товарний кредит, форфейтинг чи фінансування під майбутні надходження. Така диверсифікація форм кредитування робить цей сектор надзвичайно привабливим для

підприємств малого та середнього бізнесу, які потребують оперативного доступу до обігових коштів.

Відповідно до законодавства України, небанківські фінансові установи функціонують на підставі Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (2023 р.) та підконтрольні Національному банку України. Регулювання діяльності цього сектору спрямоване на підвищення прозорості, захист прав споживачів фінансових послуг і запобігання ризикам, пов’язаним із недобросовісними практиками кредитування. [3]

З метою систематизації небанківського кредитування в економічній літературі виокремлюють кілька його класифікаційних ознак:

1. За суб’єктом кредитування:

- фінансові компанії (надають кредити готівкою або безготівково на коротко- чи середньостроковий період);
- кредитні спілки (об’єднання громадян, що кредитують своїх членів за рахунок пайових внесків);
- лізингові компанії (надають обладнання, техніку чи транспортні засоби у користування з правом викупу);
- факторингові компанії (викупають дебіторську заборгованість підприємств);
- ломбарди (кредитування під заставу майна).

2. За формою надання фінансування:

- грошове кредитування (видача коштів у національній чи іноземній валюті);
- товарне кредитування (відстрочення платежу за отримані товари, роботи чи послуги);
- фінансовий лізинг (передача майна у тимчасове користування з поступовим викупом);
- факторинг (отримання фінансування під відступлення права вимоги заборгованості).

3. За терміном користування:

- короткострокові (до одного року);
- середньострокові (від одного до трьох років);
- довгострокові (понад три роки).

4. За забезпеченням:

- забезпечені кредити (під заставу майна, гарантії чи поручительства);
- незабезпечені (на основі кредитної історії та фінансового стану позичальника).

Варто зазначити, що в останні роки в Україні зростає роль цифрових фінансових технологій у сфері небанківського кредитування. Виникають нові платформи - фінтех-сервіси, які надають кредити онлайн із використанням автоматизованих алгоритмів оцінки кредитоспроможності. Такі сервіси скорочують часові витрати на розгляд заявок і мінімізують людський фактор у прийнятті рішень. [7]

Отже, небанківське кредитування є важливою складовою фінансової системи України, що сприяє розвитку підприємництва, особливо у сфері малого та середнього бізнесу. Його гнучкість, доступність та швидкість дозволяють заповнити нішу, яку не завжди можуть задовольнити традиційні банківські установи. Разом з тим ефективність функціонування цього сектору потребує вдосконалення механізмів державного регулювання, посилення контролю за якістю послуг та підвищення рівня фінансової культури суб’єктів господарювання.

1.2. Механізми та інструменти небанківського кредитування підприємств

Сучасна система небанківського кредитування в Україні характеризується різноманіттям механізмів і фінансових інструментів, які дають змогу підприємствам отримувати ресурси для розвитку без залучення традиційних банків. Такі механізми стали особливо актуальними у період економічної нестабільності, коли вимоги банків до позичальників суттєво

зросли, а процедура кредитування стала більш бюрократизованою та тривалою.

Небанківські фінансові установи - це фінансові компанії, кредитні спілки, ломбарди, факторингові, лізингові, мікрофінансові організації та фінтех-компанії, які діють відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». На відміну від банків, вони не залучають кошти населення у вигляді депозитів, а працюють на принципі залучення капіталу від інвесторів, власних засновників або партнерських структур.

Рис.1.1. Механізми небанківського кредитування

Зупинимося на кожному з них.

1. Фінансовий лізинг.

Це один із найпоширеніших механізмів кредитування бізнесу, особливо в аграрному та промисловому секторах. Його суть полягає у передачі

підприємству майна (техніки, обладнання, транспорту) у користування з правом подальшого викупу.

Фінансовий лізинг також називається фінансовою орендою. Це операція, яка передбачає спеціальне придбання майна з боку лізингодавця (банку) з подальшим здаванням у тимчасове користування та володіння лізингоодержувачу (клієнту) на обумовлений термін. Цей період зазвичай наближений до амортизації більшої частини чи всієї вартості майна. Протягом дії договору клієнт виплачує кошти за користування майном, а банк повертає собі його вартість та отримує фінансовий прибуток.

Лізинг дозволяє підприємству оновити матеріально-технічну базу без одноразового вилучення великої суми коштів. Наприклад, за даними Національного банку України, у 2024 році обсяг нових договорів фінансового лізингу перевищив 45 млрд грн, що на 30% більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про те, що бізнес активно використовує цей інструмент для модернізації виробництва.

2. Факторинг.

Сутність факторингу полягає в тому, що фінансова компанія викуповує у підприємства його дебіторську заборгованість, тобто борги покупців. У результаті підприємство одразу отримує більшу частину коштів, не чекаючи, коли контрагенти сплатять рахунки. Це забезпечує безперервність обігових коштів і підвищує ліквідність.

Протягом останніх років факторинг набув особливої популярності серед компаній, що працюють у сфері постачання пального, продовольства та електроніки, де терміни розрахунків часто перевищують 30–60 днів.

3. Мікрокредитування.

Мікрокредитува́ння (англ. microcredit) — один з основних видів мікрофінансування, що полягає у видачі невеликих кредитів людям, які не мають доступу до традиційного банкінгу з різних причин. Мікрокредитування слід відрізняти від грошей до зарплати, які призначені не для фінансування бізнесу, а на покриття поточних видатків фізичних осіб.

Вартість мікрокредитів зазвичай в рази перевищує ставки за звичайними банківськими позиками.

Мікрофінансові організації пропонують підприємствам короткострокові позики на невеликі суми (зазвичай до 1–3 млн грн) із спрощеною процедурою отримання. Такі кредити часто використовуються для закупівлі сировини, поповнення оборотного капіталу чи покриття касових розривів.

Протягом 2022–2024 років обсяг мікрокредитування бізнесу зріс майже вдвічі - з 9,8 млрд грн до понад 18 млрд грн. Головна перевага цього інструменту - швидкість: рішення про надання коштів приймається за лічені години. [18]

4. Кредитування через онлайн-платформи (P2P та P2B).

Це сучасний механізм, який набирає популярності завдяки розвитку фінтеху. Суть полягає в тому, що кошти підприємствам надають не фінансові установи, а приватні інвестори через електронні платформи. Такі сервіси дозволяють залучати фінансування навіть малим і середнім підприємствам, які не відповідають жорстким вимогам банків.

В останні роки в Україні активно працювали платформи FinHub, KreditPlus, NeoCredit та інші, що надали бізнесу понад 3 млрд грн кредитів.

5. Ломбардне кредитування підприємств.

Хоча ломбарди традиційно асоціюються з кредитами для фізичних осіб, останніми роками вони почали працювати й із малими підприємцями. В якості застави можуть виступати техніка, транспорт, товарні запаси або навіть дорогоцінні метали. Цей механізм має високу швидкість оформлення, однак зазвичай передбачає короткі терміни користування коштами (до 3 місяців) і вищі ставки. [18]

Інструменти небанківського фінансування відрізняються залежно від типу установи, але їх можна згрупувати за кількома напрямами:

- Позикові інструменти - прямі кредити, овердрафти, кредитні лінії.
- Орендні інструменти - фінансовий і оперативний лізинг.

- Комерційне фінансування - факторинг, форфейтинг, товарні кредити.
- Інвестиційні інструменти - венчурне фінансування, краудфандинг і краудлендинг.

Окремої уваги заслуговують фінтех-рішення, що суттєво змінили логіку надання кредитів. Використання технологій штучного інтелекту для оцінки ризиків, автоматичний скоринг клієнтів і аналіз великих даних (Big Data) дозволяють небанківським компаніям швидше ухвалювати рішення, ніж традиційним банкам.

Крім того, дедалі більше поширюється використання смартконтрактів на базі блокчейну, які забезпечують прозорість і контроль за виконанням умов угод. Такі технології роблять небанківське кредитування більш безпечним, зручним і прогнозованим.

Перевагами небанківських механізмів є:

- швидкість прийняття рішень і мінімум бюрократії;
- гнучкі умови кредитування;
- можливість отримання фінансування без класичної застави;
- адаптація до специфіки малого та середнього бізнесу.

Водночас існують і ризики: відсутність гарантій Фонду гарантування вкладів, вищі процентні ставки, нижчий рівень регулювання, а також ризики недобросовісної діяльності окремих установ. Саме тому в останні роки Національний банк України посилив контроль за небанківськими установами, запровадивши обов’язкову ліцензію та вимоги до капіталу. [16]

Підсумовуючи, можна зазначити, що механізми та інструменти небанківського кредитування стали важливою складовою фінансової системи України. Вони створюють додаткові можливості для підприємств, особливо у періоди економічної нестабільності, коли традиційні джерела фінансування обмежені. Завдяки цифровим технологіям, розвитку фінтех-компаній і поступовому вдосконаленню регулювання цей сегмент має всі передумови для подальшого зростання та інтеграції в національний фінансовий простір.

1.3. Значення небанківського кредитування у розвитку підприємництва в Україні

Ефективне функціонування економіки будь-якої якої країни неможливе без фінансової системи, яка покликана забезпечувати економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів між окремими її галузями. Такий перерозподіл забезпечують банківські і небанківські фінансові установи. Особливого значення на сучасному етапі розвитку фінансової системи набувають небанківські фінансові установи, діяльність яких на фінансовому ринку набуває все більшого значення. Вони дозволяють покращити сферу фінансового обслуговування як підприємств, так і фізичних осіб. Теоретичні і практичні дослідження науковців у сфері небанківських фінансових установ здебільшого направлені на вивченні питань, пов’язаних із державним регулюванням ринку небанківських фінансових послуг [2], напрямів їх діяльності та вплив на економічне зростання економіки [1]. Як показує досвід країн Європейського Союзу та США, в яких небанківські фінансові установи складають переважну частину фінансового сектору, вони забезпечують життєздатність та стабільність фінансової системи та створюють конкурентне середовище у сфері фінансових послуг. До складу небанківських

У сучасних умовах ведення бізнесу фінансові ресурси - це своєрідна «кров» економічної системи. Без постійного руху коштів підприємства не можуть розвиватися, вчасно закуповувати сировину, виплачувати заробітну плату, оновлювати обладнання чи впроваджувати інновації. Однак отримати класичний банківський кредит сьогодні досить складно, особливо для малого та середнього бізнесу. Саме тому дедалі більшої ваги набуває небанківське кредитування, яке фактично стало рятівним колом для тисяч українських підприємців.

Якщо ще кілька років тому більшість бізнесів сприймала небанківські фінансові установи як другорядну альтернативу, то зараз ситуація змінилася.

З 2022 по 2025 роки обсяги небанківського кредитування в Україні стабільно зростають. За даними Національного банку України, кількість фінансових компаній, що мають право надавати кредити, збільшилася більш ніж на третину. Активно розвиваються лізингові, факторингові й мікрофінансові організації, а також цифрові платформи, які дозволяють отримати фінансування буквально за кілька кліків. [6]

Головна перевага небанківського кредитування полягає в його доступності. Для банку типовою практикою є вимога великого пакету документів, застави, детальної фінансової звітності та значного кредитного рейтингу. Для малого бізнесу це часто непосильна задача. У свою чергу, небанківські установи діють більш гнучко: вони оцінюють не лише фінансові показники, а й реальні перспективи розвитку бізнесу, сезонність діяльності, репутацію власника. У результаті шанс отримати позику у таких установ значно вищий.

Ще однією сильною стороною небанківського кредитування є швидкість. Підприємець може звернутися до фінансової компанії, заповнити онлайн-заявку й отримати кошти вже протягом 1–2 днів. Для тих, хто працює у сфері торгівлі, сільського господарства або послуг, така оперативність іноді вирішальна. Наприклад, фермер, який терміново потребує фінансування для закупівлі пального чи добрив у сезон польових робіт, не має часу чекати кілька тижнів, поки банк розглядатиме його справу. [1]

Небанківські кредити також сприяють розвитку підприємництва в регіонах, де банківська мережа недостатньо розвинена. Часто саме фінансові компанії, ломбарди або кредитні спілки стають єдиними джерелами доступу до позикових ресурсів для підприємців із невеликих міст і сіл. Таким чином, вони стимулюють економічну активність на місцевому рівні, створюють робочі місця та підтримують розвиток малого бізнесу.

Цікавим є також те, що небанківське кредитування нерідко стає стартовим майданчиком для нових бізнесів. Молоді підприємці, які тільки розпочинають власну справу, не мають кредитної історії, тому банки

відмовляють їм у фінансуванні. Натомість фінансові компанії чи мікрофінансові організації готові ризикувати, пропонуючи невеликі кредити з коротким терміном погашення. Якщо позичальник вчасно повертає кошти, це формує позитивну історію, яка відкриває двері до більших можливостей у майбутньому.

В останні роки відчутно зріс попит і на альтернативні форми фінансування - факторинг, лізинг, форфейтинг. Вони дозволяють підприємствам отримати кошти без традиційного кредиту. Наприклад, факторинг дає змогу швидко перетворити дебіторську заборгованість на живі гроші, а лізинг - користуватися технікою чи транспортом без необхідності купувати їх одразу. Такі інструменти підвищують фінансову гнучкість підприємства й дозволяють ефективно керувати ресурсами. [6]

Важливою тенденцією останніх років стало активне впровадження цифрових технологій у сфері небанківського кредитування. Онлайн-сервіси та мобільні додатки дозволяють підприємствам отримувати фінансові послуги без відвідування офісів. Це значно спрощує процедуру залучення коштів, особливо в умовах воєнного стану, коли бізнес змушений адаптуватися до нових реалій.

Отже, небанківське кредитування сьогодні виконує важливу соціально-економічну функцію. Воно не просто полегшує доступ до фінансів, а фактично стимулює розвиток підприємництва, створення нових робочих місць і зміцнення внутрішнього ринку. Його роль особливо помітна в часи економічної нестабільності, коли банківська система працює з підвищеними ризиками.

Таким чином, можна стверджувати, що небанківське кредитування в Україні вже давно перестало бути лише «допоміжним» елементом фінансової системи. Воно стало рівноправним партнером банківського сектору в забезпеченні економічного розвитку країни, сприяючи фінансовій інклюзії та підтримці підприємницької ініціативи.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Стан та тенденції розвитку небанківського кредитування в Україні

За останні роки небанківський фінансовий сектор в Україні став одним із найдинамічніших напрямів економіки. Якщо раніше основними гравцями ринку кредитування були банки, то сьогодні ситуація суттєво змінилася: дедалі більше підприємств обирають саме небанківські установи як джерело фінансування.

Починаючи з 2022 року, коли українська економіка стикнулася з масштабними викликами воєнного періоду, бізнесу стало складніше отримати банківський кредит. Банки підвищили вимоги до позичальників, посилили контроль за заставою та збільшили відсоткові ставки через високі ризики неповернення. У цій ситуації саме небанківські фінансові організації змогли заповнити прогалину, запропонувавши швидші, більш адаптивні рішення для підприємців.

Станом на 2024 рік, за даними Національного банку України, кількість небанківських фінансових установ, які мають право надавати кредити, перевищила 800. Це на 25% більше, ніж три роки тому. Найактивніше розвиваються фінансові компанії, ломбарди, лізингові та факторингові організації. Водночас відбувається консолідація ринку - слабші компанії або зливаються, або припиняють діяльність, тоді як великі гравці укріплюють позиції та розширюють асортимент послуг. [14]

Помітною тенденцією є цифровізація небанківського кредитування. Сьогодні більшість фінансових компаній працює з використанням онлайн-сервісів і мобільних додатків, що дозволяє клієнтам оформити кредит без фізичного відвідування офісу. Для бізнесу це особливо зручно: подати заявку можна дистанційно, а рішення про надання коштів приймається автоматично, часто протягом кількох годин.

Не можна не відзначити й підвищення регуляторної уваги до небанківського сектору. З 2023 року Національний банк України посилив вимоги до прозорості звітності та капіталізації фінансових компаній. Це дало позитивний ефект: підвищилася довіра з боку бізнесу, а також збільшився обсяг довгострокових кредитів. [12]

Цікаво, що небанківське кредитування поступово стає важливим інструментом державної політики підтримки бізнесу. Наприклад, у рамках програм відновлення економіки після війни частина небанківських установ бере участь у спільних проєктах із державними фондами. Це дозволяє залучати додаткові ресурси та надавати кредити під нижчі відсоткові ставки, ніж на комерційному ринку.

Якщо аналізувати обсяги активів небанківських фінансових установ, то видно, що у І кварталі 2025 року тривало повільне зменшення обсягу активів та кількості кредитних спілок, передусім тих, що фондуються із додаткових пайових внесків.

Обсяг нових кредитів зменшився, що вплинуло на скорочення кредитного портфеля, однак його якість поліпшилася.

Кредитні спілки залишилися операційно збитковими, тому сегмент закінчив звітний квартал із чистим збитком.

На початок квітня шість спілок порушили норматив достатності регулятивного капіталу, три спілки з ліцензією на залучення депозитів також не дотримувалися нормативу Н2, ще чотири такі спілки не мали належного запасу ліквідності. Порушники мають подати та виконувати план відновлення фінансового стану.

Обсяг активів фінансових компаній у І кварталі 2025 року зменшився на 1,2% до рівня попереднього кварталу, однак збільшився на 2,3% в річному вимірі. Обсяги наданих кредитів та фінансового лізингу зменшилися, натомість зросли обсяги факторингу.

Прибутки в І кварталі отримали 80% установ. Майже половину прибутку сегмента, як і раніше, забезпечила ПрАТ “УКРФІНЖИТЛО” – оператор програми “єОселя” (за рахунок виплат за ОВДП у капіталі).

Кількість компаній-порушників пруденційних нормативів скоротилася із 32 до 7 за квартал. Триває перевірка джерел збільшення розміру капіталу тими фінансовими установами, що наростили обсяги власних коштів на виконання регуляторних вимог. Компанії, що не усувають порушення, покидають ринок.

Обсяги активів ломбардів у І кварталі збільшилися на 5,7% порівняно з попереднім кварталом та на 19,6% в річному вимірі. Доходи від надання фінансових послуг підвищилися, тому сегмент був прибутковим.

Перспективи та ризики

Триває зміна підходів до складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг. Кредитні спілки з початку року подають всю звітність щомісячно, фінансові компанії з 01 квітня щомісячно подають дані про регуляторні баланси та позабалансові зобов’язання, а з 01 липня – подаватимуть раз на місяць решту звітності. [12]

Узагальнюючи, можна сказати, що за останні три роки небанківське кредитування в Україні пройшло шлях від другорядного інструменту до одного з ключових джерел фінансування бізнесу. Його переваги - гнучкість, швидкість, цифровізація та адаптивність до потреб підприємців - роблять цей сектор невід’ємною частиною фінансової системи країни.

Разом із тим подальший розвиток цього ринку залежить від посилення регулювання, удосконалення законодавства, а також підвищення фінансової грамотності підприємців, які користуються такими послугами.

2.2. Аналіз обсягу небанківського кредитування підприємств

За останні три роки небанківське кредитування підприємств в Україні помітно активізувалося. Якщо ще кілька років тому основним джерелом позикових ресурсів залишалися банки, то нині дедалі більше бізнесів

звертаються саме до небанківських фінансових установ. Це пояснюється як змінами в економічному середовищі, так і трансформацією самого фінансового ринку, де на перший план виходять гнучкість, швидкість прийняття рішень і цифрові технології.

Після 2022 року, коли через війну та кризові явища більшість банків суттєво посилила вимоги до позичальників, частина підприємств залишилася без доступу до банківських кредитів. У таких умовах на ринку активізувалися фінансові компанії, ломбарди, кредитні спілки, факторингові та лізингові організації. Вони почали активно пропонувати бізнесу фінансові продукти з меншими вимогами до застави, спрощеними процедурами перевірки та коротшими термінами розгляду заявок.

За даними Національного банку України, станом на кінець 2024 року в країні налічувалося понад 820 небанківських фінансових установ, що мають право надавати кредити. Для порівняння, у 2022 році їх було близько 650, тобто ринок зріс майже на третину. Найбільшу частку займають фінансові компанії (понад 60% усіх операцій), далі йдуть ломбарди, лізингові компанії та факторингові установи. [14]

Якщо розглядати динаміку кредитування у вартісному вимірі, то обсяг виданих небанківських кредитів підприємствам у 2024 році перевищив 70 млрд грн, що майже вдвічі більше, ніж у 2022-му. Це свідчить про суттєве зростання попиту на альтернативні джерела фінансування. При цьому особливо активними позичальниками є підприємства торгівлі, транспорту, сільського господарства та сфери послуг. [14]

Серед основних тенденцій розвитку небанківського кредитування варто відокремити такі:

1. Цифровізація процесів. Понад 80% небанківських кредитів нині оформлюється онлайн. Це дозволяє підприємствам швидко отримувати кошти без тривалої бюрократії.

2. Зростання ролі фінтех-компаній. Вони використовують алгоритми штучного інтелекту та аналіз великих даних для оцінки кредитоспроможності

бізнесу. Такий підхід підвищує точність рішень і зменшує ризики неповернення.

3. Розширення продуктової лінійки. Якщо раніше переважали короткострокові позики, то зараз дедалі популярнішими стають середньострокові лізингові та факторингові програми.

4. Посилення державного контролю та регулювання. З 2023 року Національний банк України запровадив нові вимоги до капіталізації небанківських установ, що підвищило їхню фінансову стійкість і довіру клієнтів.

Разом із позитивними тенденціями на розвиток ринку впливають і певні стримувальні фактори. До них належать високі кредитні ризики, зумовлені воєнними діями, обмежений доступ до зовнішнього фінансування та недостатній рівень фінансової грамотності частини підприємців. Крім того, через підвищені ризики деякі фінансові компанії вимушені встановлювати вищі відсоткові ставки, ніж банки, що робить кредити дорожчими.

Водночас варто зазначити, що небанківське кредитування стало важливим елементом економічного відновлення країни. У період нестабільності воно забезпечує гнучкість і швидкий доступ бізнесу до коштів, необхідних для підтримки виробництва, оновлення основних засобів чи фінансування оборотного капіталу.

Отже, аналіз обсягів і тенденцій розвитку небанківського кредитування у 2022–2024 роках показує, що цей сегмент фінансового ринку має значний потенціал. Він не лише заповнює прогалину, яку залишили традиційні банки, а й формує нову фінансову культуру, орієнтовану на швидкість, технологічність і партнерські відносини з бізнесом.

2.3. Роль небанківського кредитування у забезпеченні фінансової стійкості підприємств

Фінансова стійкість підприємства - це одна з головних умов його успішного функціонування в сучасних економічних реаліях. Вона

визначається здатністю суб’єкта господарювання своєчасно виконувати свої зобов’язання, підтримувати безперервність виробничих процесів та забезпечувати стабільність грошових потоків. У цьому контексті джерела фінансування відіграють вирішальну роль. Саме тут небанківське кредитування стає одним із найгнучкіших і практичних інструментів підтримання фінансової рівноваги бізнесу.

За останні роки підприємства все частіше використовують небанківські кредитні ресурси не лише як тимчасову альтернативу банківським позикам, а як постійне джерело підтримки ліквідності. Це пов’язано з кількома ключовими перевагами таких фінансових інструментів.

По-перше, гнучкість умов. Небанківські фінансові установи здатні оперативно адаптуватися до потреб підприємства: змінювати строки кредитування, графіки погашення, а також умови забезпечення. Наприклад, фінансові компанії можуть надавати кредити навіть без класичної застави, спираючись на репутацію позичальника або його платіжну дисципліну за попередніми угодами.

По-друге, доступність фінансування для малих і середніх підприємств (МСП). Банки, як правило, віддають перевагу великим компаніям з тривалою кредитною історією, тоді як небанківські установи готові працювати з новими або малими бізнесами. Саме завдяки цьому в Україні останніми роками розвиваються сотні локальних підприємств, які змогли залучити кошти для розширення виробництва, придбання техніки або модернізації обладнання.

По-третє, оперативність отримання коштів. Під час економічної нестабільності, коли бізнесу важливо діяти швидко, саме небанківські установи можуть надати фінансування за кілька днів, а не тижнів, як це часто буває у банках. [19]

Фінансова стійкість підприємства безпосередньо залежить від його ліквідності - здатності швидко перетворювати активи в гроші для виконання поточних зобов’язань. У цьому контексті небанківські кредити виступають своєрідним «буфером безпеки».

Наприклад, підприємства торгівлі часто використовують факторинг, щоб прискорити надходження грошових коштів від покупців. Замість того щоб чекати оплати 30–60 днів, вони отримують більшу частину суми одразу, що дозволяє своєчасно закуповувати новий товар чи покривати операційні витрати.

Інші компанії вдаються до лізингових програм, які дають змогу не витрачати одразу значні кошти на придбання техніки чи транспорту. Це знижує фінансове навантаження і сприяє збереженню обігових коштів, що позитивно позначається на фінансовій стійкості.

Мікрокредитування також відіграє важливу роль - воно дозволяє підприємствам покривати короткострокові касові розриви, не зупиняючи виробництво або торговельні процеси.

Окрім підтримання ліквідності, небанківські інструменти створюють умови для інвестиційного розвитку підприємств. Завдяки фінансовому лізингу чи краудфандинговим платформам бізнес отримує можливість оновлювати основні засоби, впроваджувати інноваційні технології, розширювати ринки збуту. [20]

Важливо, що небанківські кредитори частіше, ніж банки, готові фінансувати стартапи або інноваційні проєкти, де ризик вищий, але й потенційна віддача значна. Наприклад, фінтех-компанії можуть інвестувати у підприємства IT-сфери або креативних індустрій, використовуючи моделі спільного фінансування (краудлендинг, peer-to-peer кредити). Це дозволяє молодим компаніям отримати доступ до коштів, які в банківському секторі для них практично недосяжні.

Важливим аспектом розвитку небанківського кредитування є посилення державного контролю. Починаючи з 2023 року, Національний банк України запровадив нові ліцензійні вимоги для небанківських фінансових установ, підвищив вимоги до капіталізації та прозорості діяльності. Це сприяє зростанню довіри бізнесу до небанківського сектору й підвищує його роль у забезпеченні фінансової стабільності економіки загалом.

Крім того, державні програми, як-от «Доступні кредити 5-7-9%», поступово почали співпрацю з деякими небанківськими фінансовими установами. Це відкриває додаткові можливості для підприємств отримувати фінансування на вигідних умовах, навіть поза межами банківської системи.

Національний банк також буде запроваджувати гнучкі правила суміщення фінансових послуг. Фінансові установи зможуть надавати різні фінансові послуги за умови, що такі послуги гармонійно вписуються у бізнес-модель компанії, не вводять в оману, не несуть загроз для споживачів та не мають негативних наслідків для стабільності фінансового ринку або його окремих сегментів.

Так, при отриманні ліцензії на певний вид діяльності, який фінансова установа визначає як свій основний, вона може отримати додаткові ліцензії на певні додаткові фінансові послуги.

Наприклад, кредитні установи (сегмент 1) зможуть суміщати залучення поворотних коштів і надання кредитів (обидва види діяльності становитимуть собою основну діяльність) з: наданням гарантій, переказом коштів, послугами з обміну валют, факторингом, фінансовим лізингом (все це буде можливими додатковими видами діяльності).

Такі ж додаткові види діяльності зможуть обрати й фінансові компанії (сегмент 3), основним видом діяльності яких є надання кредитів.

Натомість, фінансові компанії, основна діяльність яких полягає у наданні послуг з переказу коштів, зможуть отримати додаткову ліцензію лише на здійснення операцій з обміну валют. Фінансові компанії, для яких основною діяльністю є факторинг, зможуть отримати додаткові ліцензії на надання кредитів та гарантій.

Отже, небанківське кредитування сьогодні - це не просто альтернативне джерело фінансування, а повноцінний елемент фінансової системи, який забезпечує стійкість, гнучкість і динамічність розвитку підприємств. Воно допомагає бізнесу виживати у складних умовах, адаптуватися до кризових явищ і створювати фундамент для подальшого економічного зростання.

РОЗДІЛ 3
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Порівняльна характеристика банківського та небанківського кредитування підприємств

Коли підприємство потребує додаткових коштів для розвитку або поточної діяльності, воно стоїть перед вибором: звернутися до банку чи до небанківської фінансової установи. На перший погляд, обидва варіанти мають спільну мету - надати бізнесу фінансову підтримку. Проте між ними існує чимало відмінностей, які суттєво впливають на рішення підприємця.

Почнемо з банківського кредитування. Це класична форма залучення позикових ресурсів, яка існує десятки років. Банки надають кредити підприємствам на підставі детального аналізу їхнього фінансового стану, кредитної історії, ліквідності активів та наявності забезпечення. З одного боку, це гарантує більшу надійність і стабільність, адже банки мають чітко визначені правила, контролюються Національним банком України й зобов’язані дотримуватися високих стандартів управління ризиками.

Однак саме ці переваги водночас перетворюються на певні бар’єри. Процес отримання банківського кредиту зазвичай тривалий: потрібно зібрати великий пакет документів, надати заставу, пройти перевірку платоспроможності, очікувати рішення кредитного комітету. Для великого бізнесу це не проблема, але для малого підприємства - справжнє випробування. [21]

На цьому тлі небанківське кредитування виглядає значно гнучкішим і доступнішим. Небанківські фінансові установи оцінюють позичальника швидше, часто на основі спрощеної процедури або навіть онлайн-заявки. Їхні рішення не потребують довгого погодження, тому підприємець може отримати гроші вже за кілька днів, а іноді й годин.

Основна різниця полягає у підході до ризику. Банки прагнуть мінімізувати його будь-якою ціною - саме тому вони часто відмовляють малим або новоствореним підприємствам. Небанківські ж установи, навпаки, готові взяти на себе більший ризик, компенсуючи його вищою процентною ставкою або коротшим терміном кредитування. Це створює своєрідний баланс між доступністю та вартістю фінансових ресурсів.

Ще одна суттєва відмінність - форма кредитування. Якщо банки в основному надають класичні позики грошима, то небанківські установи пропонують ширший спектр фінансових послуг: факторинг, фінансовий лізинг, мікрокредитування, товарне кредитування, кредити під майбутню виручку тощо. Такі інструменти дають підприємствам більшу свободу у виборі способу фінансування та дозволяють адаптувати його під власні потреби. [21]

За останні три роки (2022–2025 рр.) в Україні особливо помітна тенденція до зростання частки небанківських кредитів у структурі корпоративного фінансування. Це пояснюється не лише спрощенням процедур, а й розвитком фінтех-сектору, який зробив кредитування максимально зручним і технологічним. Онлайн-платформи та мобільні сервіси дозволяють оформити позику, не виходячи з офісу, що особливо важливо в умовах нестабільної економічної ситуації. [17]

Втім, варто пам’ятати, що небанківське кредитування має й свої ризики. По-перше, процентні ставки зазвичай вищі, ніж у банках. По-друге, не всі компанії працюють прозоро, тому підприємству потрібно ретельно перевіряти ліцензію кредитора та уважно читати договір. Проте з посиленням державного регулювання й наглядових функцій НБУ ситуація поступово покращується, а ринок стає більш цивілізованим.

Для зручності порівняймо ключові характеристики обох видів кредитування у вигляді короткого узагальнення. (Таблиця 3.1)

Таблиця 3.1.

Порівняльна характеристика банківського і небанківського кредитування

Ознака	Банківське кредитування	Небанківське кредитування
Процедура оформлення	Складна, потребує значного пакету документів	Спрощена, часто онлайн
Швидкість розгляду заявки	Від кількох днів до кількох тижнів	Від кількох годин до 2–3 днів
Вимоги до забезпечення	Обов’язкова застава або гарантії	Часто необов’язкові або мінімальні
Процентна ставка	Нижча	Вища
Термін кредиту	Переважно середньо- та довгострокові	Частіше короткострокові
Доступність для МСП	Обмежена	Висока
Форми фінансування	Грошові кредити	Лізинг, факторинг, товарне кредитування тощо
Регулювання	Жорстке, під контролем НБУ	Ліберальніше, але також під наглядом НБУ
Рівень ризику для кредитора	Низький	Вищий

Підсумовуючи, можна сказати, що банківське та небанківське кредитування не є конкурентами в прямому сенсі, а скоріше доповнюють одне одного. Банки забезпечують стабільність і масштаб, тоді як небанківські установи - гнучкість і швидкість. Для сучасної економіки важливо мати обидва інструменти, адже вони разом створюють більш стійку фінансову екосистему, у якій підприємства різних розмірів можуть знайти оптимальний шлях до розвитку.

3.2. Основні проблеми функціонування ринку небанківського кредитування в Україні.

Попри динамічний розвиток небанківського кредитування, цей сегмент фінансового ринку України й досі стикається з низкою суттєвих проблем.

Більшість із них зумовлені як зовнішніми економічними та політичними чинниками, так і внутрішніми недоліками самого ринку. Для розуміння потенціалу небанківського сектору важливо об’єктивно оцінити основні перешкоди, що стримують його подальше зростання.

1. Недостатній рівень державного регулювання та контролю.

Однією з головних проблем залишається відносно низький рівень державного нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ. Хоча Національний банк України з 2020 року отримав повноваження регулювати цей сектор, у практиці ще спостерігаються прогалини.

Деякі фінансові компанії формально мають ліцензію, але не завжди дотримуються вимог щодо звітності чи захисту прав позичальників. Це створює ризики шахрайства, прихованих комісій і недобросовісних умов кредитування. У результаті страждає не лише споживач, а й репутація всього ринку небанківських послуг.

Також варто зазначити, що механізм контролю за прозорістю структури власності таких установ ще не достатньо ефективний. Це ускладнює моніторинг реальних фінансових потоків і сприяє появі на ринку компаній із сумнівною репутацією.

2. Висока вартість кредитних ресурсів.

Ще однією суттєвою проблемою є висока вартість небанківських кредитів. У середньому процентні ставки для бізнесу в цьому секторі перевищують банківські на 5–10 відсоткових пунктів. Причина цього - підвищений ризик неповернення позик, а також відсутність дешевих джерел фінансування у самих небанківських установ. [23]

Фінансові компанії зазвичай залучають кошти від приватних інвесторів або за рахунок власного капіталу, тому не можуть пропонувати такі ж низькі ставки, як банки, які користуються депозитними ресурсами населення. Для багатьох підприємств, особливо малих, така вартість кредиту стає надмірним тягарем, що зменшує економічну доцільність його використання.

Крім того, деякі установи включають до своїх послуг приховані комісії або додаткові платежі, що ускладнює реальну оцінку кредитного навантаження. Це свідчить про необхідність запровадження прозорих стандартів розрахунку ефективної відсоткової ставки.

3. Обмежена доступність інформації та низька фінансова грамотність.

Важливим викликом для розвитку ринку є недостатній рівень фінансової грамотності підприємців, особливо у малому бізнесі. Часто керівники підприємств не розрізняють умови банківських і небанківських кредитів, не вміють оцінювати реальну вартість позики чи порівнювати ризики.

Крім того, інформація про діяльність небанківських кредиторів не завжди є відкритою чи доступною для широкого кола споживачів. На відміну від банків, які зобов'язані регулярно публікувати звітність і рейтинги, небанківські установи часто обмежуються мінімальними публічними даними. Через це підприємствам складно оцінити надійність потенційного кредитора.

4. Низький рівень довіри бізнесу до небанківських фінансових установ.

Попри зростання кількості небанківських кредиторів, рівень довіри бізнесу до них залишається недостатньо високим. Часто підприємства сприймають такі компанії як тимчасову альтернативу, а не як повноцінних партнерів у фінансуванні. [23]

5. Обмеженість фінансових ресурсів небанківських установ.

На відміну від банків, які мають значний власний капітал і можливість залучати депозити населення, більшість небанківських компаній володіє обмеженими фінансовими ресурсами. Це призводить до того, що обсяги виданих кредитів залишаються відносно невеликими, а терміни фінансування - коротшими.

Для вирішення цієї проблеми небанківським установам потрібно налагоджувати партнерство з інвестиційними фондами, міжнародними фінансовими організаціями та державними програмами підтримки підприємництва.

6. Недостатня інтеграція у фінансову екосистему.

Ще одна проблема - слабка інтегрованість небанківських установ у загальну фінансову систему країни. У багатьох випадках інформаційні бази між банками, фінансовими компаніями та державними органами не узгоджені, що ускладнює обмін даними про кредитну історію позичальників.

Отже, ринок небанківського кредитування в Україні має значний потенціал, але його розвиток стримується комплексом проблем - від високої вартості ресурсів і низької довіри до нестачі прозорості та регулювання.

Для стабільного функціонування цього сегменту потрібен системний підхід: удосконалення законодавчої бази, підвищення рівня фінансової культури бізнесу, створення ефективних механізмів нагляду й контролю, а також залучення інвестицій у розвиток фінтеху.

Без вирішення цих питань небанківське кредитування не зможе повною мірою виконувати свою роль у підтримці економічної активності підприємств, особливо в умовах післявоєнного відновлення України.

3.3. Шляхи вдосконалення системи небанківського кредитування підприємств

Сучасний ринок небанківського кредитування в Україні демонструє значний потенціал, проте для його подальшого розвитку та ефективного виконання функцій підтримки підприємств необхідно вирішити низку проблем. У цьому контексті особливе значення набувають шляхи вдосконалення системи, які дозволяють підвищити її надійність, доступність і ефективність. [9]

1. Посилення законодавчого та регуляторного поля.

Одним із ключових напрямів є вдосконалення законодавства та регулювання діяльності небанківських фінансових установ. На сьогоднішній день основними нормативними документами є Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» і низка нормативних актів Національного банку. Проте практика показує, що їх недостатньо для забезпечення повної прозорості та захисту прав позичальників.

2. Підвищення фінансової грамотності підприємців.

Ще один важливий аспект - навчання та інформування бізнесу про можливості небанківського кредитування. Багато малих і середніх підприємств недостатньо орієнтуються у видах кредитів, умовах їх отримання та реальних витратах на фінансування.

Підвищення фінансової грамотності сприятиме тому, що підприємці зможуть ухвалювати більш обґрунтовані фінансові рішення і ефективніше використовувати небанківські кредити для розвитку бізнесу.

3. Розвиток цифровізації та впровадження інноваційних технологій.

Цифровізація стала одним із найпотужніших факторів, що стимулює розвиток небанківського кредитування. Впровадження сучасних технологій дозволяє скоротити час розгляду заявок, автоматизувати процеси оцінки кредитоспроможності та знизити операційні витрати. [16]

Ключові напрямки вдосконалення включають:

- впровадження електронних платформ для онлайн-кредитування;
- використання алгоритмів штучного інтелекту та Big Data для аналізу фінансового стану позичальників;
- застосування смартконтрактів на блокчейн-платформах для підвищення прозорості угод.

Ці інновації дозволяють не лише прискорити процес надання кредитів, а й зменшити ризики для фінансових компаній та підвищити довіру бізнесу.

4. Створення партнерських та інвестиційних механізмів.

Для розширення ресурсної бази небанківських установ необхідно налагоджувати партнерство з інвестиційними фондами, міжнародними організаціями та державними програмами підтримки бізнесу. Наприклад, інтеграція у програми відновлення економіки після воєнних подій дозволяє залучати дешеві або частково субсидовані кошти, що знижує фінансове навантаження на підприємства.

5. Вдосконалення механізмів управління ризиками.

Ефективне функціонування небанківського кредитування можливе лише за умови розвитку системи управління ризиками. Підприємства та фінансові компанії мають спільно оцінювати кредитоспроможність, встановлювати реалістичні строки погашення та застосовувати механізми страхування кредитів.

6. Підвищення прозорості та довіри на ринку.

Окрему увагу слід приділити питанням підвищення довіри до небанківського сектору. Для цього необхідно:

- забезпечити публічний доступ до рейтингових і аналітичних даних про діяльність компаній;
- створити єдину платформу обміну інформацією між банками, фінансовими компаніями та регулятором;
- запровадити стандартизовані умови кредитування та прозорі методики оцінки вартості позик.

Підвищення прозорості сприятиме залученню більшої кількості підприємств до небанківського кредитування і розширенню ринку. [17]

Таким чином, вдосконалення системи небанківського кредитування підприємств можливе за комплексного підходу: посилення регуляторного контролю, підвищення фінансової грамотності, розвиток цифрових технологій, формування партнерських механізмів, ефективне управління ризиками та підвищення прозорості ринку.

Реалізація цих заходів дозволить небанківським установам не лише підтримувати бізнес у складні періоди, а й сприяти довгостроковому економічному розвитку, підвищувати фінансову стійкість підприємств та зміцнювати довіру до всього фінансового сектору країни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що небанківське кредитування підприємств сьогодні є важливим елементом фінансової системи України. Воно дозволяє бізнесу отримувати необхідні ресурси навіть у періоди економічної нестабільності та обмеженого доступу до банківських кредитів.

У першому розділі було розкрито сутність і значення небанківського кредитування, його специфіку та основні відмінності від традиційних банківських послуг. З’ясовано, що небанківські фінансові установи забезпечують бізнес більш гнучкими умовами кредитування, оперативністю ухвалення рішень та широким спектром фінансових інструментів, таких як лізинг, факторинг, мікрокредитування та краудфандинг.

Другий розділ продемонстрував практичні аспекти реалізації небанківського кредитування. Аналіз показав, що обсяги таких позик у 2022–2024 роках зростали, а попит на них збільшувався, особливо серед малого та середнього бізнесу. Розглянуті механізми - фінансовий лізинг, факторинг, мікрокредитування, кредитування через онлайн-платформи та ломбардні послуги - забезпечують підприємствам стабільність фінансових потоків та можливість ефективно управляти ліквідністю. Небанківські кредити сприяють не лише покриттю поточних потреб, а й інвестиційному розвитку бізнесу, що особливо важливо для модернізації виробництва та впровадження інновацій.

У третьому розділі було розглянуто проблеми та перспективи розвитку небанківського кредитування. Серед основних перешкод визначено високі процентні ставки, недостатній рівень регулювання, обмежену прозорість діяльності установ та низьку фінансову грамотність підприємців. Водночас запропоновано конкретні шляхи вдосконалення: посилення регуляторного контролю, підвищення прозорості і доступності інформації, розвиток цифрових платформ та фінтех-рішень, налагодження партнерських і інвестиційних механізмів, вдосконалення системи управління ризиками та підвищення довіри бізнесу до ринку.

Отже, можна зробити кілька ключових висновків:

1. Небанківське кредитування є ефективним інструментом підтримки фінансової стійкості підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, забезпечуючи оперативне фінансування, гнучкі умови та додаткові інвестиційні можливості.

2. Розвиток механізмів і інструментів небанківського кредитування (лізинг, факторинг, мікрокредити, онлайн-платформи) сприяє підвищенню ліквідності та інвестиційного потенціалу підприємств.

3. Проблеми ринку, зокрема високі ставки, недостатнє регулювання та низький рівень довіри, стримують його повноцінне функціонування.

4. Перспективи розвитку ринку пов’язані з цифровізацією процесів, підвищенням фінансової грамотності підприємців, створенням прозорих правил гри та інтеграцією небанківських кредиторів у державні програми підтримки бізнесу.

Таким чином, небанківське кредитування вже сьогодні відіграє значну роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємств і має всі передумови для подальшого розвитку. Його оптимізація та вдосконалення сприятимуть не лише окремим компаніям, а й зміцненню економіки України загалом, забезпечуючи бізнесу стабільність, фінансову гнучкість і можливість розвитку у сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буга, Г. С. Забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Одеса : 2022. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://dnuvs.ukr.education/wp- content/uploads/2023/03rafiya_compressed.pdf

2. Державна служба статистики України - набори даних та статистика по фінансовому сектору (небанківські фінансові установи, зайнятість, бізнес-реєстри) - 2022–2025. - [Електронний ресурс]- Режим доступу: https://stat.gov.ua/en/datasets. Національний банк України.

3. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» № 1953-IX від 14.11.2021р., поточна редакція від 30.12.2024р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text

4. Закон України «Про споживче кредитування», № 1734-VIII від 15.11.2016р., поточна редакція від 15.11.2024, - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://precedent.ua/1734-19/.

5. Закон України «Про платіжні послуги», № 1591-IX, поточна редакція від 15.11.2024. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/T211591. ІПС ЛІГА:ЗАКОН

6. Звіт аудиту/консолідовані звіти небанківських фінансових груп (AltFinance / приклади звітності 2023) - показники діяльності фінансових компаній/груп. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: .

7. Європейська мережа мікрофінансування (EMN). Annual Report 2024 / Microfinance in Ukraine - 2024/2025. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.european-microfinance.org/wp-content/uploads/2025/06.2024.pdf.

8. Жигалкевич Ж. М., Кам’янська О. В. Фінансовий менеджмент: *навчальний посібник.* Київ: КПІ ім. І. Сікорського, 2022. 198 с.

9. Кредитування бізнесу під час війни: виклики та можливості // Аналітична думка АУБ. - 2024. - Режим доступу: https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka.

10. Мар’ясяк Н. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Чернівці: ЧНУ, 2023. 176 с.

11. Лютий І. О., Боринець С. Я., Варналій З. С. та ін. Фінанси: підручник. 2-ге вид., допов. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2023. 512 с.

12. Національний банк України. Financial Stability Report / Звіт про фінансову стабільність (H1 2024; оновлення 2024–2025). - Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1_eng.pdf. Національний банк України

13. Офіційний сайт Національного банку України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/

14. Річний звіт Національного банку України за 2024 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2024-rik

15. Постанова Правління НБУ від 06.03.2022 №39 «Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг…» (регуляторні зміни). - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/v0039500-22. Закон України

16. Регулювання ринку небанківських фінансових послуг - Національний банк України. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market

17. Роль кредитування діяльності підприємств // Економіка та суспільство. - 2024. - Вип. 2. - С. 65-76. - Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua.

18. Сокуренко В. В., Швець Д. В., Бортник С. М., Ткаченко С. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: ХНУВС, 2022. 232 с.

19. Юрчишена Л. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ, 2023. 240 с.

20. Ставерська Т. О., Ларіна Т. Ф., Литвинов А. Фінанси підприємства: підручник. Харків: ХДУХТ, 2024. 348 с.

21. Стойко О. Я. (ред.) Фінанси: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Житомир: Поліський нац. ун-т, 2024. 420 с.

22. Служба фінансового моніторингу України (SFMS). Activity Report 2023 - дані щодо транзакцій, ризиків у небанківському секторі. - Режим доступу: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Activity%20reports/Report_2023_ENG.pdf. Держфінмоніторинг України

23. Сучасні дослідження фінансових інструментів для відновлення економіки (публікації 2023–2024): Андрос С. В. «Фінансово-кредитні інструменти забезпечення динамічного розвитку…» (журнал). - Режим доступу: https://economics.net.ua.

24. Staschuk O. V. Financial and Investment Management: textbook. Kyiv, 2025. 314 p.